

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગરના પત્ર-કમાંક
જ્યોતિર્લિંગાંના ઓન્લાઈન એડિટ ડાયલોગ એપ્લિકેશન

શિક્ષક અને વાલી માટે અલગથી
શિક્ષક-આવૃત્તિ તૈયાર કરવામાં આવી છે,
એનો ઉપયોગ અવશ્ય કરશો.

પર્યાવરણ

મારી આસપાસ ધોરણ 3

(પ્રથમ સત્ર – દ્વિતીય સત્ર)



પ્રતિશાપન

ભારત મારો દેશ છે.
બધાં ભારતીયો મારાં ભાઈબહેન છે.
હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે.
હું સદાય તેને લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.
હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે
આદર રાખીશ અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી વર્તીશ.
હું મારા દેશ અને દેશબાંધવોને મારી નિષ્ઠા અર્પું છું.
તેમનાં કલ્યાણ અને સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ રહ્યું છે.

રાજ્ય સરકારની વિનામૂલ્યે યોજના હેઠળનું પુસ્તક

વિદ્યાર્થીનું નામ: _____

શાળાનું નામ: _____

વર્ગ: _____ રોલ નંબર: _____



ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ
‘વિદ્યાયન’, સેક્ટર 10-એ, ગાંધીનગર

૭ ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર

આ પાઠ્યપુસ્તકના સર્વ હક ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળને હસ્તક છે.
આ પાઠ્યપુસ્તકનો કોઈ પણ ભાગ કોઈ પણ રૂપમાં ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક
મંડળના નિયામકની લેખિત પરવાનગી વગર પ્રકાશિત કરી શકશે નહિ.

બેખન-સંપાદન (SRG)

| | |
|---------------------|-----------------------|
| શ્રી ભાવેશ પંડ્યા | શ્રી કેતન વ્યાસ |
| શ્રી મનન બુદ્ધદેવ | શ્રી પ્રવીષ એ. પટેલ |
| શ્રી જ્યેશ પટેલ | શ્રી પ્રાણવ વ્યાસ |
| શ્રી અશોક મકવાણા | શ્રી ચંગાભાઈ કાગ |
| શ્રી જશુભાઈ પટેલ | શ્રી હરિબાઈ પટેલ |
| શ્રી કમલેશ ડી. પટેલ | શ્રી પ્રકાશભાઈ શર્મા |
| શ્રી મીનાક્ષી મહેતા | કુ. અરુણા પરમાર |
| શ્રી ભાવનાભહેન મોદી | શ્રી પુષ્પાભહેન પરમાર |

સમીક્ષા

| | |
|------------------------------|--------------------|
| ડૉ. આઈ. એમ. ભંડ | ડૉ. મયૂર સી. શાહ |
| ડૉ. બી. કે. જૈન | શ્રી નિમેષ જે. ભંડ |
| શ્રી અરુણભાઈ એચ. લિન્દે | |
| શ્રીમતી વૈશાલીબહેન એસ. પટેલ | |
| શ્રી મહિપાલસિંહ જે. સિસોટિયા | |

વિચારાંકન

સર્જન ગ્રાફિક્સ

સંયોજન

શ્રી વિરાગ એચ. પટેલ
(વિષય-સંયોજક : બૌદ્ધિકવિશ્વાન)

નિર્માણ-આયોજન

શ્રી સી. ડી. પંડ્યા
(નાયબ નિયામક : શૈક્ષણિક)

મુદ્રણ-આયોજન

શ્રી હરેશ એસ. લીભાચીયા
(નાયબ નિયામક : ઉત્પાદન)

પ્રસ્તાવના

NCF-2005 તેમજ RTE-2009ને ધ્યાનમાં રાખીને દેશમાં પ્રાથમિક શિક્ષણનાં અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તકો તેમજ સમગ્ર શિક્ષણ-પ્રક્રિયામાં બદલાવ થઈ રહ્યો છે. આ બદલાવ મુખ્યત્વે જે-તે વિષયો તેમજ શિક્ષણ-પ્રક્રિયા સંદર્ભે આપણી સમજ અંગેનો છે. બાળકની સર્જનશીલતા, વિચારશક્તિ, તર્કશક્તિ અને પૃથક્કરણ કરવાની આવદત વિકસને એ આ અભ્યાસક્રમનો મુખ્ય હેતુ છે. આ અભિગમને ધ્યાનમાં રાખીને જી.સી.ઈ.આર.ટી., ગાંધીનગર દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલ **શોરણ ઉન્નત પ્રસ્તુત પાઠ્યપુસ્તક મારી આસપાસ (પર્યાવરણ)** વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને વાલીઓ સમક્ષ રજૂ કરતાં મંડળ આનંદ અનુભવે છે.

નવાં અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક-નિર્માણની સમગ્ર પ્રક્રિયામાં IGNUS-erg ટીમના સભ્યોએ સતત માર્ગદર્શન આપતા રહીને સ્ટેટ રિસોર્સ ગ્રૂપના સભ્યોને સજ્જ બનાવ્યા છે. UNICEFનો સહયોગ પડા આ આખી પ્રક્રિયા દરમિયાન મળ્યો છે. જે-તે વિષયના કોર ગ્રૂપના સભ્યોએ પણ વખતોવખત સહયોગ આપ્યો છે.

આ પાઠ્યપુસ્તકનો રાજ્યમાં અમલ કરતાં અગાઉ પસંદગીની શાળાઓમાં નજી વર્ષ માટે અજમાયશી ધોરણે મૂકવામાં આવેલ હતું. તે દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓને વર્ગમાં શીખવાડતી વખતે જે-જે અનુભવો થયા તેનાં વ્યાપક તારણો, ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યાં અને તે મુજબ સુધીરા-વધારા કરવામાં આવ્યા છે.

આ પાઠ્યપુસ્તકના સમગ્ર રાજ્યવ્યાપી અમલ પૂર્વે પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા આમંત્રિત વિષય-નિષ્ણાતો અને પાઠ્યપુસ્તક તૈયાર કરનાર જી.સી.ઈ.આર.ટી.ના નિષ્ણાતોની સંયુક્ત બેઠક બોલાવીને તેઓનાં સૂચનોને ધ્યાનમાં લઈને આ પાઠ્યપુસ્તકને આખરી સ્વરૂપ આપવામાં આવેલ છે.

આ પાઠ્યપુસ્તકને ક્ષતિરહિત બનાવવા માટે પૂરતા પ્રયત્નો કર્યા છે, તેમ છતાં શિક્ષણમાં રસ ધરાવનાર બક્ઝિતો પાસેથી સૂચનો આવકાર્ય છે.

એમ. ટી. શાહ

નિયામક
(જી.સી.ઈ.આર.ટી.)

તા. ૩૧-૧-૨૦૧૪

ડૉ. ભરત પંડિત

નિયામક
(પાઠ્યપુસ્તક મંડળ)

ગાંધીનગર

ડૉ. નીતિન પેથાણી

કાર્યવાહક પ્રમુખ
(પાઠ્યપુસ્તક મંડળ)

પ્રથમ આવૃત્તિ : ૨૦૧૪

પ્રકાશક : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, 'વિદ્યાયન' સેક્ટર ૧૦-એ, ગાંધીનગર વતી ભરત પંડિત, નિયામક
મુદ્રક :

મૂળભૂત ફરજો

ભારતના દરેક નાગરિકની ફરજ નીચે મુજબ રહેશે :*

- (ક) સંવિધાનને વફાદાર રહેવાની અને તેના આદર્શો અને સંસ્થાઓનો, રાષ્ટ્રધ્વજનો અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવાની;
- (ખ) આજાદી માટેની આપણી રાષ્ટ્રીય લડતને પ્રેરણા આપનારા ઉમદા આદર્શોને હૃદયમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવાની અને અનુસરવાની;
- (ગ) ભારતનાં સાર્વભૌમત્વ, એકતા અને અખંડિતતાનું સમર્થન કરવાની અને તેમનું રક્ષણ કરવાની;
- (ઘ) દેશનું રક્ષણ કરવાની અને રાષ્ટ્રીય સેવા બજાવવાની હાકલ થતાં, તેમ કરવાની;
- (ય) ધાર્મિક, ભાષાકીય, પ્રાદેશિક અથવા સાંપ્રદાયિક ભેદોથી પર રહીને, ભારતના તમામ લોકોમાં સુમેળ અને સમાન બંધુત્વની ભાવનાની વૃદ્ધિ કરવાની, સ્ત્રીઓના ગૌરવને અપમાનિત કરે તેવા વ્યવહારો ત્યજ દેવાની;
- (યી) આપણી સમન્વિત સંસ્કૃતિના સમૃદ્ધ વારસાનું મૂલ્ય સમજી તે જળવી રાખવાની;
- (૪) જંગલો, તળાવો, નદીઓ અને વન્ય પશુપક્ષીઓ સહિત કુદરતી પર્યાવરણનું જતન કરવાની અને તેની સુધારણા કરવાની અને જીવો પ્રત્યે અનુકૂંપા રાખવાની;
- (૫) વૈજ્ઞાનિક માનસ, માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસા તથા સુધારણાની ભાવના કેળવવાની;
- (૬) જાહેર ભિલકતનું રક્ષણ કરવાની અને હિસાનો ત્યાગ કરવાની;
- (૭) રાષ્ટ્ર પુરુષાર્થ અને સિદ્ધિનાં વધુ ને વધુ ઉન્નત સોપાનો ભણી સતત પ્રગતિ કરતું રહે એ માટે, વૈયક્તિક અને સામૂહિક પ્રવૃત્તિનાં તમામ ક્ષેત્રે શ્રેષ્ઠતા હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાની.
- (૮) માતા-પિતાએ અથવા વાલીએ દુ વર્ષથી ૧૪ વર્ષ સુધીની વયના પોતાના બાળક અથવા પાલ્યને શિક્ષણની તકો પૂરી પાડવી.

*ભારતનું સંવિધાન : કલમ ૫૧-ક

અનુકૂળભિંનિકા

(પ્રથમ સત્ર)

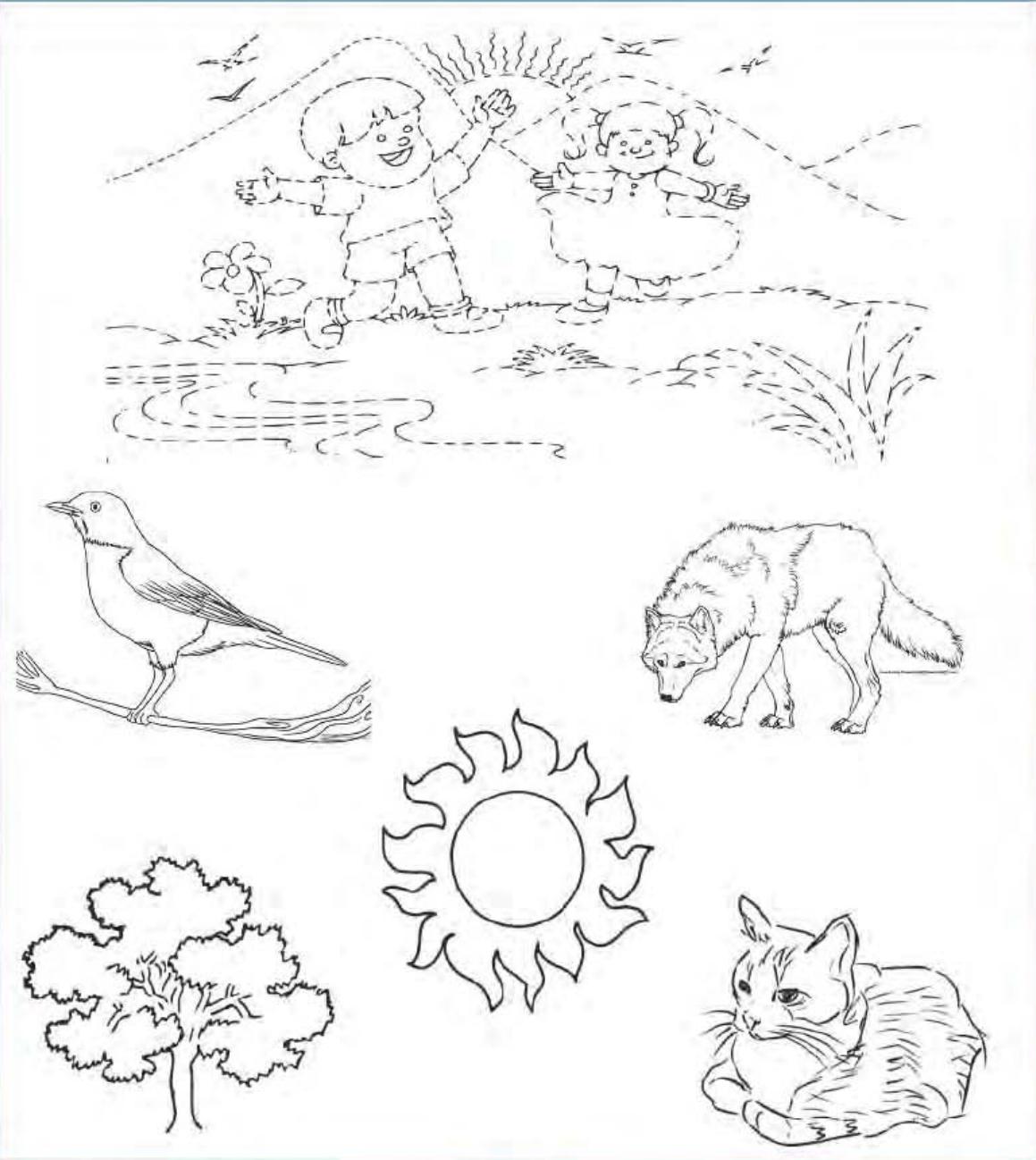
| ક્રમ | પ્રકરણનું નામ | પૃષ્ઠ-નંબર |
|------|----------------------|------------|
| ૧. | આટલું કરીએ જ... | ૧ |
| ૨. | ખાધા વિના કંઈ ચાલે ? | ૭ |
| ૩. | જીવ છે કે નહિ ? | ૧૪ |
| ● | કેટલું શીખ્યા ?-૧ | ૨૧ |
| ૪. | મારું | ૨૫ |
| ૫. | આસપાસમાં રહેનારાં | ૩૪ |
| ૬. | અંધારું-અજવાણું | ૪૨ |
| ● | કેટલું શીખ્યા ?-૨ | ૫૦ |

(દ્વિતીય સત્ર)

| | | |
|-----|-------------------|-----|
| ૭. | મૌનસ મામાને ગામ | ૫૬ |
| ૮. | ચાલો ઓળખીએ | ૬૮ |
| ૯. | જુઓ અને જાણો | ૭૭ |
| ● | કેટલું શીખ્યા ?-૩ | ૮૪ |
| ૧૦. | દેશની ઓળખ | ૮૭ |
| ૧૧. | શ્વસન-અંગો | ૯૩ |
| ૧૨. | વ્યવસાયકારો | ૯૭ |
| ● | કેટલું શીખ્યા ?-૪ | ૧૦૪ |

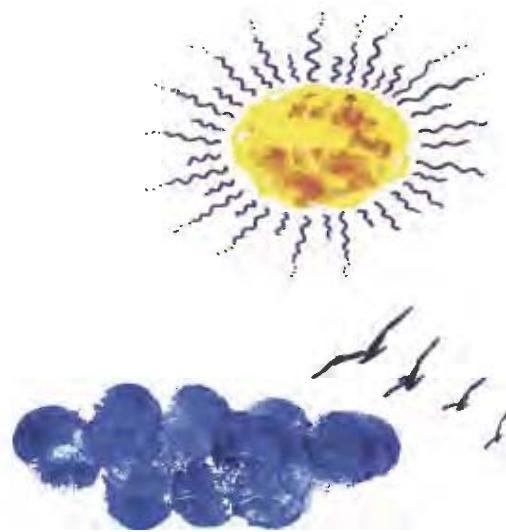
संकेत-परिचय

१.  रंग पूरो :





रंग पूरो :



૨.



વार्ता :

- આ સંકેત બાળકોને વાર્તા કહેવાનો છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિમાંથી વિદ્યાર્થીઓને વાર્તા કહેવી.

૩.



વિચારો અને કહો :

- તમારા ઘરમાં સૌથી નાનું કોણ છે ?
- તમારા ઘરમાં સૌથી ઊંચું કોણ છે ?
- તમારા ઘરમાં કેટલા માણસો છે ?
- તમને ક્યું ફૂલ ગમે છે ?

૪.



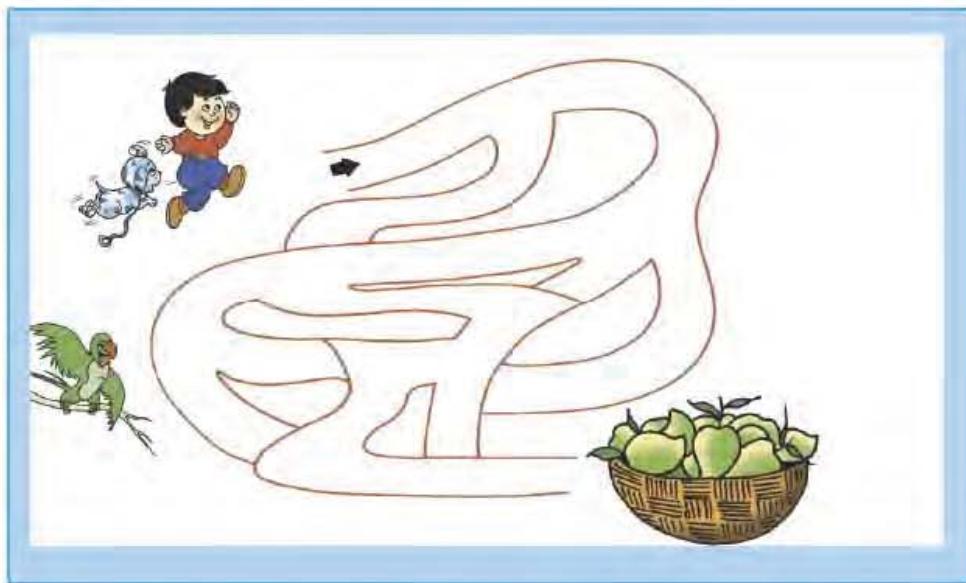
મેદાનની રમત :

- આ સંકેત બાળકોને મેદાનની રમત રમાડવાનું સૂચવે. છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિમાંથી વિદ્યાર્થીઓને મેદાનની રમત રમાડવી.

૫.



કોચડો :



૬.



અભિનય :

- આ સંકેત બાળકોને સમૂહમાં અભિનય-ગીત અથવા વ્યક્તિગત અભિનય કરવાનું સૂચવે છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિમાં સૂચયા મુજબ અભિનય કરાવો.

૭.



વર્ગખંડની રમત :

- આ સંકેત વર્ગખંડમાં રમતો રમવાનું સૂચવે છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિમાંથી વર્ગખંડની રમત રમાડવી.

૮.



વાચન :

- આ સંકેત બાળકોને પાઠ્યપુસ્તક વાચન કે પૂરક સંદર્ભ સાહિત્ય વાચવાનું સૂચવે છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિને આધારે વાચન કરાવવું.

૯.



લખો :

- આ સંકેત પાઠ્યપુસ્તકમાં નોંધવાનાં અવલોકનો, વિચારો અને સ્વતંત્ર લેખનનું સૂચક છે.
- વિદ્યાર્થીઓ પાસે શિક્ષક-આવૃત્તિને આધારે નોંધ કરાવવી.

10.



અવલોકન :

તમારી શાળામાં જે હોમ તે કરો:

૧૧.



પ્રવૃત્તિ :

- આ સંકેત પ્રવૃત્તિ કરવાનું સૂચવે છે.



પ્રવૃત્તિ :

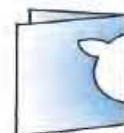
- આ સંકેત સર્જનાત્મક કાર્ય સૂચવે છે.
- શિક્ષક-આવૃત્તિને આધારે સર્જનાત્મક કાર્ય કરાવીશું.



૧



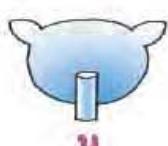
૨



૩



૪



૫



૧૨. ચર્ચા :



૧૩. પ્રાક્ષેક્ટ :

| ક્રમ | મિત્રનું નામ | મિત્રના પિતાનું નામ | મિત્રની માતાનું નામ | મિત્રને ભાવતું ફળ | મિત્રને ભાવતી શાકભાજુ |
|------|--------------|---------------------|---------------------|-------------------|-----------------------|
| ૧. | અલ્પેશ | અમૃતભાઈ | નાથીબહેન | કેરી | રીગાણુ |
| ૨. | | | | | |
| ૩. | | | | | |
| ૪. | | | | | |
| ૫. | | | | | |
| ૬. | | | | | |
| ૭. | | | | | |

૧૪. ગીત :

- આ સંકેત ગીત ગવડાવવા માટેનો છે.

ચાલો માપ લખીએ...

- તમારા વર્ગખંડનું માપ તમારાં કેટલાં પગલાં છે ?

- તમારા વર્ગની બારીનું માપ તમારી કેટલી વેંત છે ?

- તમારા વર્ગખંડના કાળા પાટિયાનું માપ તમારા કેટલા હાથ છે ?

૧

આટલું કરીએ જ...



ગાત :



આ વાત કદી ન ભુલાય,
ચેજ સવારે વહેલાં ઉઠાય,
ઉકોને શરીરને સ્વચ્છ કરાય,
સ્નાન કરીને પ્રાર્થના કરાય, આ વાત કદી ન ભુલાય.



ખાસ ખોડે માંડીને પાણી ન પિવાય,
પાણીના વાસ્ક્રને ચોખું રખાય,
ચાવી ચાવીને ખાવાનું ખવાય, આ વાત કદી ન ભુલાય.



નિયમિત રીતે નિશાળે જવાય,
મેદાને જઈને રમત રમાય,
ઘર, ગામ, શાળાને સ્વચ્છ રખાય, આ વાત કદી ન ભુલાય.



રસ્તા ઓળંગવામાં ધ્યાન રખાય,
ગાડી-બસમાં બેસતાં ધક્કામુક્કી ન કરાય,
આપણા જેવા સરખાની ઢોસી કરાય, આ વાત કદી ન ભુલાય.



આપણાથી મોટાને માન અપાય,
આપણાથી નાનાને વહાલ કરાય,
વડીલ-મોટેરાંને વંદન કરાય, આ વાત કદી ન ભુલાય.



આટલું કરીએ જ...

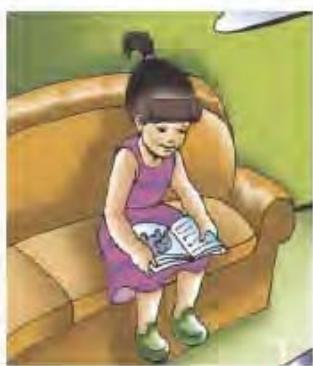
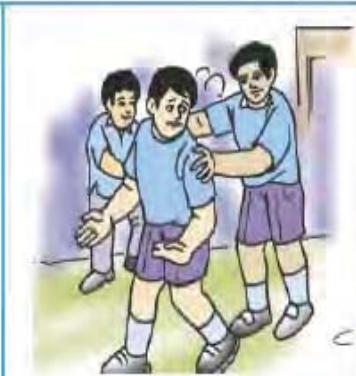
૧



સારા વર્તનમાં

અને ખરાબ વર્તનમાં

રંગ પૂરો :





વિચારો અને લખો :

જાતાં પહેલાં સાબુથી હાથ ધોશો ?

તમારી વસ્તુ ગમે ત્યાં મૂકશો ?

સીડી પર ઝડપથી ચડશો ?

સવારે વહેલાં ઉઠશો ?

ક્ષયરો ગમે ત્યાં નાખશો ?

મિત્રને મદદરૂપ બનશો ?

વર્ગમાં શાંતિથી દાખલ થશો ?

કૂલછોડને તોડશો ?

દીવાલો પર લીટા કરશો ?

અજાણ્યા સામાનને અડકશો ?

ગમે ત્યાં થુંકશો ?

પેશાબ કરવા શૈચાલયનો ઉપયોગ કરશો ?

જાતાં પહેલાં હાથ ધોવાનું ટાળશો ?

તમારી વસ્તુ વ્યવસ્થિત મૂકશો ?

સીડી પર શાંતિથી ચડશો ?

સવારે ખૂબ મોડાં ઉઠશો ?

ક્ષયરો ક્ષયરાપેટીમાં નાખશો ?

મિત્રને મદદરૂપ બનવાનું ટાળશો ?

વર્ગમાં પક્કામુક્કી કરી દાખલ થશો ?

કૂલછોડને સાચવશો ?

દીવાલો ચોખ્યી રાખશો ?

અજાણ્યા સામાનને અડકવાનું ટાળશો ?

થુંકદાનીનો ઉપયોગ કરશો ?

ગમે ત્યાં પેશાબ કરશો ?



આટણું કરીને છ....

૩



વર्गभंडनी રમત :

- બે ભિન્નો પાસા વડે રમી શકશે.
- ધરમાં બે જુદી-જુદી ફૂકરી મૂકો.
- પાસાના અંક જેટલાં ખાનાં આગળ ચાલવું.
- યોગ્ય વર્તનમાં ફૂકરી આવે, તો એક ખાનું આગળ વધવું.
- અયોગ્ય વર્તનમાં ફૂકરી આવે, તો બે ખાનાં પાછળ આવવું.



| | | | | |
|---------------------------|-------------------------------|--|--------------------------|--|
| | ⇒ રસ્તો ધ્યાનથી પસાર કરવો. | | | ભોજનનો બગાડ કરવો. |
| નિયમિત સ્નાન કરવું. | કચરો ગમે ત્યાં ફેકવો. | | | અપંગોને મદદરૂપ બનવું. ⇒ પાણીનો બગાડ કરવો. |
| | વડીલોને માન આપવું. | | | |
| ઘકાસુક્કી કરવી. | | | નિયમિત વાયન કરવું. | ⇒ ઝઘડો કરવો. |
| | ⇒ વહેલા ઉઠવું. | | | |
| | | | | |



આટલું કરીએ છ...





વિચારો અને લખો :



$3 + 2$

૬

વાગી જશો.



૨

દાઢી જશો.



૫

કપાઈ જશો.



૩

લપસી જશો.



૧

ભટકાઈ જશો.



૭

પાણી વહી જશો.



૪

અક્સમાત થશો.



આટણું કરીએ છ....

૫



વિચારો અને કહો :

- અભિત બ્રશ કરવામાં ઉતાવળ કરે તો....
- નયન શાળાના મેદાનમાં કાચના ટુકડા નાખે તો....
- માયા લીના હાથે પંખાની સ્વિચ ચાલુ કરે તો....
- અંધ વ્યક્તિ રસ્તો ઓળંગવામાં મદદ માગે તો....
- વિશાળ ગમે ત્યાં થૂકે તો....
- નીરુ ફૂલછોડને નુકસાન કરે તો....
- છાયા તેની મોટી બહેનને સતત ચીડવતી હોય તો....



વિચારો અને લખો :

| શું થયું ? | કોને થયું ? | ક્યાં થયું ? | કેવી રીતે થયું ? | શું શીખ્યા ? |
|-------------|-------------|--------------|------------------|----------------------------|
| લપસી પડ્યાં | મુખ્યીને | ધરમાં | પાણી ઢોળાવાથી | પાણી ગમે ત્યાં ઢોળવું નહિ. |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |



૨

ખાધા વિના કંઈ ચાલે ?



જુઓ અને લખો :



ચર્ચા :



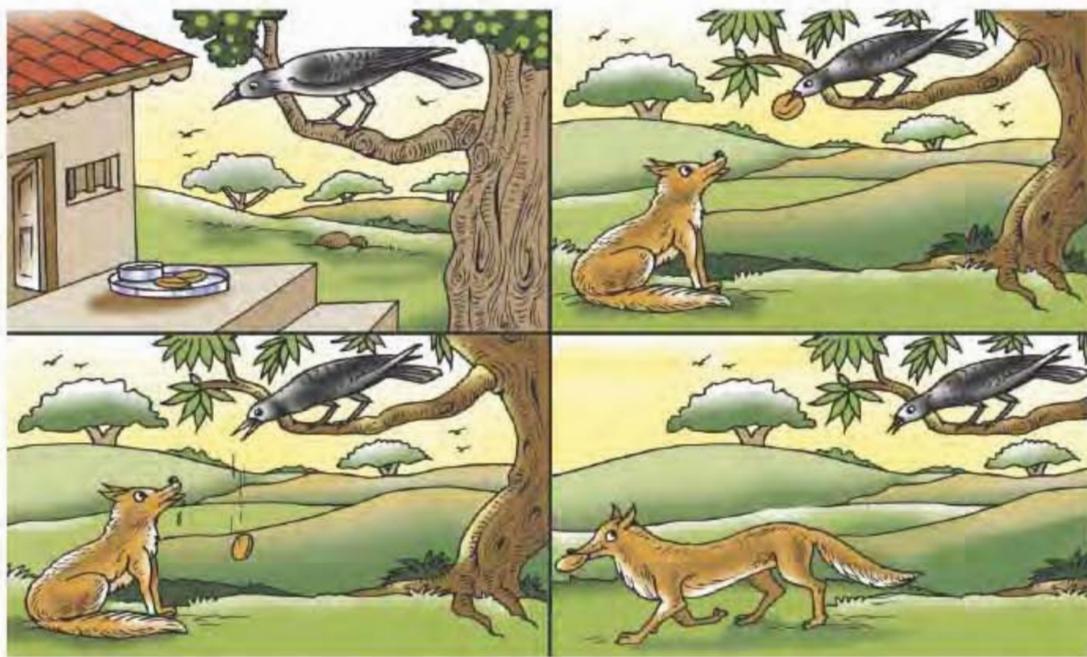
જુઓ અને ચર્ચા કરો :



ખાધા વિના કંઈ ચાલે ?

૭





- જોયું, શિયાળે ખોરાક મેળવવા કેવી ચાલાકી કરી.



વિચારો અને કહો :



c

ખાદ્ય વિના કર્ણ ચાલે ?





ચાર્ચા :

- ભૂખ લાગે તો શું થાય ?

મને બહુ ભૂખ લાગે તો
થાક લાગે છે.



મને બહુ ભૂખ લાગે તો
ગુસ્સો આવે છે.



મને બહુ ભૂખ લાગે તો
હું રહું છું.



વાચન :

- મને ભૂખ લાગી છે એવું કયાં સાંભળ્યું છે ?
- તમને ભૂખ લાગે તો શું-શું થાય છે ?
- વિચારો, જો તમને જમવાનું ન મળે તો શું થાય ?



લખો :

- તમે ખાયેલા ખોરાકની વિગત નોંધો.

સવારે

બપોરે

સાંજે

આપણને ભૂખ લાગે છે. આપણા શરીરને ખોરાક જોઈએ. ખોરાક શરીરને શક્તિ પૂરી પાડે. ખોરાક વેવાથી રમતું, ભજતું, દોડતું વગેરે કામ ચારી રીતે થાય. ભૂખ્યા પેટે કામ કરવાની મજા ન આવે. તમને ભૂખ લાગે તો તમે શું ખાશો ? વિચારો.



બાબા એન્ઝા કરી શકે છે

૫



વર्गभंडनी રમત :

- ઉદ્ધરભાઈને પર્વતની ટોચ પર પહોંચવાનો રસ્તો બતાવો.



ચર્ચા :

- ખુલ્લો ખોરાક ખાવાથી શું થાય ?





વિચારો અને કહો :



- છોકરી બીમાર કેમ પડી હતો ? ચર્ચા કરો.
 - છોકરીએ બજારમાંથી શું લઈને ખાયું હતો ?
 - શરીરને નુકસાન કરે તેવા ખોરાક ક્યા કયા છે ?
-
-



વાંચો અને સમજો :

શાળામાં રિસેસનો સમય છે. મેદાનમાં જગ્યાપ, શબનમ અને નેન્સી નાસ્તો કરવા બેઠાં છે. તેઓની વાત તમે પણ સાંભળો.

- નેન્સી : હું બ્રેડ-બટર લાવી છું.
- શબનમ : અરે, જગ્યાપના ડબામાં સિંગ-દાળિયા છે.
- જગ્યાપ : શબનમ તું શું લાવી છે ?
- શબનમ : હું તો મસાલેદાર બટાકા લાવી છું, તમે ચાખો.
- નેન્સી : વાહ ! મને બટાકા બહુ ભાવે, લાવ..





ચર્ચા કરો :

- કેવો ખોરાક ખાવાથી તાકાત આવે છે ?
- વાસી ખોરાક ખાવામાં આવે તો શું થાય ?
- ખોરાક વાસી છે તેમ કેવી રીતે જાણી શકાય છે ?

હંમેશાં તાજો ખોરાક ખાઈએ. શાકભાજી ધોઈને વાપરીએ. બજરુ, ખુલ્લો અને વાસી ખોરાક ખાઈએ, તો આપણા આરોગ્યને નુકસાન થાય.



લખો :

- વાસી ખોરાક ખાઈએ તો શું-શું થઈ શકે ?

_____ , _____ , _____ , _____ , _____
 _____ , _____ , _____ , _____ , _____

- બજરમાં મળતો કેવો ખોરાક ખાવાથી બીમાર પડી જવાય ?

_____ , _____ , _____ , _____ , _____
 _____ , _____ , _____ , _____ , _____



વિચારો અને કહો :

- તમને ભાવતી રસોઈ બનાવવાની રીત જાણો.





લખો :



ચર્ચા :

તહેવારો અથવા પ્રસંગોએ તમારા ઘરમાં કઈ કઈ વાનગીઓ રસોઈમાં બને છે ?
અહીં કેટલાક તહેવારો અને પ્રસંગો લખેલા છે.

| દિવસ | ઘરમાં બનતી વાનગી |
|------------|------------------|
| ઈદ | |
| દિવાળી | |
| જન્માષ્ટમી | |
| નાતાલ | |
| લગ્ન | |
| | |
| | |
| | |

- તમારા ઘરે મહેમાન આવે ત્યારે રસોઈમાં શું-શું બનાવાય છે ?

- તમને શું-શું જમવાનું ગમે છે ?



ખરું કહેવાય !

- આસપાસ જોવા મળતાં જીવજંતુ, પશુ, પકી કે માણસ જો ભૂખ્યાં કે તરસ્યાં હોય, તો ખાવાનું કે પીવાનું પાણી તેમનું જીવન ટકાવે છે.
- જમતી વખતે કરતો અનાજનો બગાડ અટકાવીએ, તો ભૂખ્યા માણસની ભૂખ સંતોષી શકાય છે.
- ઘરના તમામ સભ્યો જમી રખ્યા પછી ઓઠવાડ પશુ-પંખીને ખવડાવવાનું રાખવું. જેનાથી તેમને લોજન મળે છે.



ખાણ વિના કરું ચાહે ?

૩

જીવ છે કે નાહિ ?



રંગ પૂરો :

- જીવ હોય તો અને જીવ ન હોય તો રંગ પૂરો :

| | | |
|---|--|---|
|  <p>છોકરી</p> |  <p>પુસ્તક</p> |  <p>ચાલકુણ</p> |
|  <p>દાઢો</p> |  <p>ઝાડ</p> |  <p>પંખો</p> |
|  <p>કુતરો</p> |  <p>બદળી</p> |  <p>છોકરો</p> |



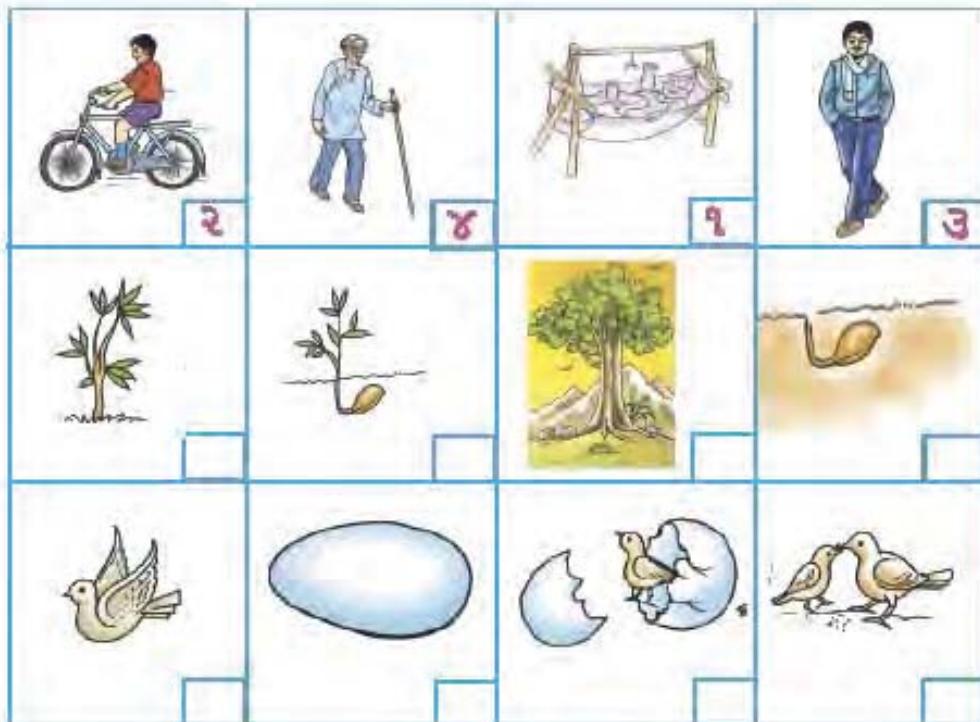


લખો :

| જીવ હોય તેનાં નામ | જીવ ન હોય તેનાં નામ |
|-------------------|---------------------|
| | |
| | |
| | |
| | |
| | |
| | |
| | |



વિચારો અને લખો :





લખો :



ચર્ચા :



જવ છે.

છોડ

જવ નથી.

ટેબલ





વाचन :



- આ હંડામાંથી પક્ષી બહાર આવ્યું છે.
- પક્ષીનો વિકાસ થાય છે.
- પક્ષી પોતાનાં જેવાં બીજાં પક્ષીને જન્મ આપે છે.
- પક્ષીમાં જીવ છે, તેથી પક્ષી સજીવ કહેવાય છે.

- છોડનો વિકાસ થાય છે. તેનામાં જીવ હોય છે.
- છોડ મોટો થઈને વૃક્ષ બને છે.
- વૃક્ષના બીજમાંથી બીજો છોડ ઉગે છે.
- છોડમાં જીવ છે, તેથી છોડ સજીવ કહેવાય છે.



- ટેબલ-ખુરશી લાકડામાંથી બને છે.
- ખુરશી પ્લાસ્ટિકની અને લોખંડની પણ હોય છે.
- ખુરશીનો વિકાસ થતો નથી.
- ખુરશી બીજી ખુરશીને જન્મ આપતી નથી.
- ખુરશીમાં જીવ નથી, તેથી ખુરશી નિર્જીવ છે.



- પંખો વીજળીથી ચાલે છે.
- પંખાનો વિકાસ થતો નથી.
- પંખો બીજા પંખાને જન્મ આપતો નથી.
- પંખામાં જીવ નથી, તેથી તે નિર્જીવ છે.



જીવ છે કે નાં?



પ્રોજેક્ટ :

| ક્રમ નંબર | શું જોયું? | જ્ઞાતે હુલનગલન કરે છે ? | | વિકાસ પામે છે ? | | તેમાં જીવ છે ? | | આનું ધીજે ક્ષયો જોવા મળે છે ? |
|--------------|---------------|----------------------------|----|--------------------|----|-------------------|----|-------------------------------------|
| | | હા | ના | હા | ના | હા | ના | |
| ૧. | ટેબલ | | ✓ | | ✓ | | ✓ | ઓફિસમાં |
| ૨. | માખી | ✓ | | ✓ | | ✓ | | ઘરમાં |
| ૩. | ગાડ | | | | | | | |
| ૪. | કબ્બાટ | | | | | | | |
| ૫. | | | | | | | | |
| ૬. | | | | | | | | |
| ૭. | | | | | | | | |
| ૮. | | | | | | | | |
| ૯. | | | | | | | | |
| ૧૦. | | | | | | | | |

સંજીવની યાદી તૈયાર કરો.

| | | | | | |
|------|--|--|--|--|--|
| માખી | | | | | |
|------|--|--|--|--|--|

નિર્જીવની યાદી તૈયાર કરો.

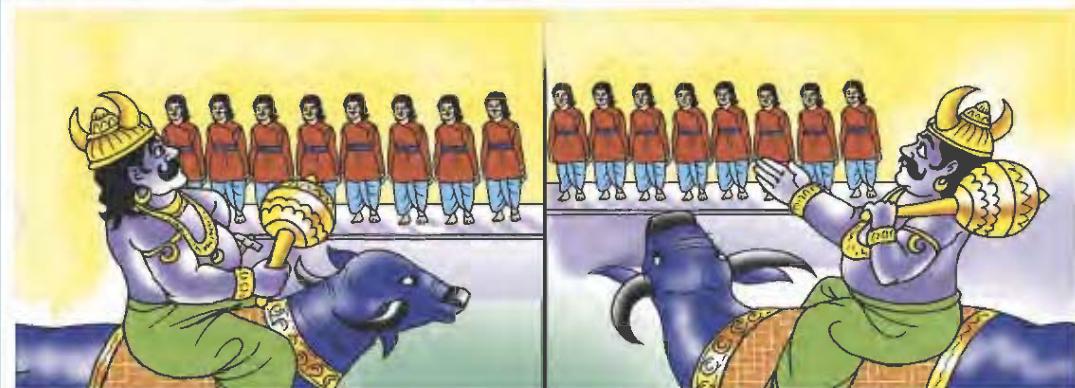
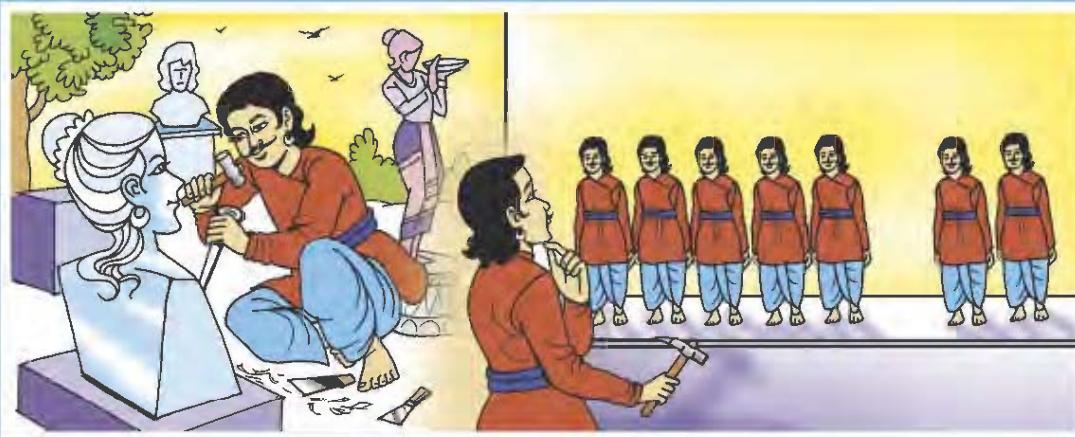
| | | | | | |
|------|--|--|--|--|--|
| ટેબલ | | | | | |
|------|--|--|--|--|--|

- પ્રોજેક્ટ-કાર્ય સિવાયના અન્ય સંજીવ અને નિર્જીવની યાદી તૈયાર કરો.





गांधी :



आप के निम्न ?

१८



લખો :

(૧) મૂર્તિકારે કેટલી મૂર્તિઓ બનાવી ?

(૨) મૂર્તિકારે કેવી મૂર્તિઓ બનાવી ?

(૩) પમરાજે શું કહ્યું ?

(૪) મૂર્તિકાર શું બોલ્યો ?



વિચારો અને કહો :

- હું ખોરાક લઉં છું.
- મારું કદ કે આકાર બદલાતો નથી.
- હું બચ્ચાંને જન્મ આપું છું.
- હું વિકાસ પામું છું.
- હું શાસ લેતો નથી.

સઞ્ચાવ / નિર્જાવ



કેટલું શીખ્યા ? - ૧



અવલોકન :



જુઓ, કહો અને લખો.



| સત્ત્વ | સફાઈનાં સાધનો | ખાવાની વસ્તુઓ |
|--------|---------------|---------------|
| ચકલી | | |
| | | પ્રાક્ષિ |
| | ડોલ | |
| | | |
| | | |





લખો :

ઉદાહરણ મુજબ ખોરાકની ખૂટતી કરીઓ પૂરો :

| રોટલી | લોટ | ઘઉં | ખેતર | ખેડ |
|--------|-----|-----|------|------|
| ધી | | | | ગાય |
| અટક્કા | | | | જમીન |
| મભરા | | | | પાણી |
| સેવ | | | | જમીન |



કોયડો :

- હલનયલન કરતાં પાંચ સંજીવ શોધો.
- પાંચ નિર્જીવ વસ્તુઓ શોધો.
- પાંચ વનસ્પતિનાં નામ શોધો.

| | | | | | | | | |
|----|----|----|----|-----|----|----|----|----|
| ક | જ | આ | ન | ટા | ળ | ટે | રે | ડ |
| ગો | ફો | પ | લ | દ | હા | એ | ના | ગુ |
| ના | પ | તં | જિ | યું | કા | લ | ખો | ટી |
| ગો | ઉ | ગ | સ | દે | ચા | ભા | ક | ની |
| આં | બો | ધૌ | લી | મુ | ઝે | તી | બુ | |
| એ | ર | બ | ર | ગ | તો | વ | ડ | લો |
| લી | ડી | તી | ન | ફ | છુ | સ | લે | ખં |
| સા | દુ | જે | ઝ | ળી | મો | દો | લી | ડ |
| ઝિ | સ | કો | લી | ધો | અં | ચી | પી | યા |





નિયારો અને લખો :

સાર્વા બાબતો

- _____
- _____
- _____

અસરા બાબતો

- _____
- _____
- _____

- કોયડામાંથી શોધેલ બાબતો નીચે લખો અને અન્ય બાબતો ઉમેરો :

| હલનયલન કરતાં સંજીવ | નિર્જવ | વનસ્પતિ |
|--------------------|--------|---------|
| પતંગિયું | રખર | અંબલી |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |

- હલનયલન કરતાં હોય છતાં નિર્જવ હોય તેવાં નામ લખો :

- હલનયલન કરતાં હોય અને ઊડતાં હોય તેવા સંજીવનાં નામ લખો :





લખો :

તમારો મિત્ર કેવું વર્તન કરે તો તમને ગમે ?

- કચરો કચરાપેટીમાં જ નાખે.

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____

• _____



૪

મારું



અવલોકન :



તમારા ઘરનું ચિત્ર ઢોરી રંગ પૂરો :



મારું

૨૫



વિચારો અને લખો :



- તમારું મકાન બનાવવા વપરાયેલ વસ્તુ નીચે ✓ કરો :

ઈંટે

રેતી

મારી

લાકું

સિમેન્ટ

લોખંડ

પથ્થર

ઘાસ

દેશી નળિયાં

પતરાં

પાકાં નળિયાં

વાંસ

કાપડ

છાણા

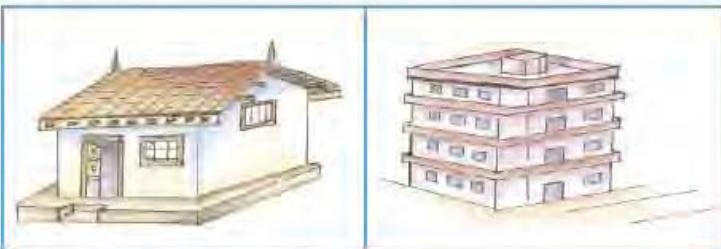
કપચી

ખાસ્ટિક

- પાકા મકાનની દીવાલો પથ્થર, ઈંટ, રેતી, સિમેન્ટની બનેલી હોય છે. પાકાં મકાનને નળિયાં, પતરાં કે સિમેન્ટનું ધાંબું હોય અને તળિયે પજા પથ્થર કે લાદી હોય છે.
- કાચાં મકાનની દીવાલો અને છત વાંસ, ઘાસ, કાપડ, પતરાં, નળિયાં કે મારીની બનેલી હોય છે. કાચાં મકાનનું ભૌયતળિયું મારી, લીપજા કે છાણનું બનેલું હોય છે.

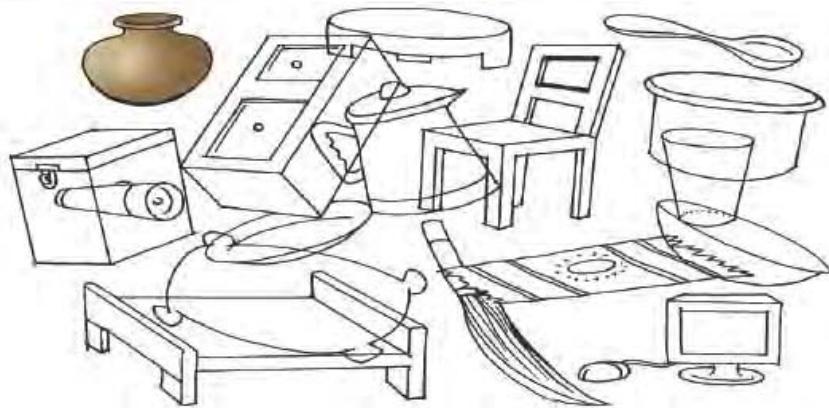


ગુર્જો :



રંગ પૂરો :

અવલોકન :



જુઓ અને લખો :

ચિત્રમાં દેખાતી વस્તુઓનાં નામ લખો :

માટલી

| |
|--|
| |
| |
| |

| |
|--|
| |
| |
| |

| |
|--|
| |
| |
| |

લખો : ચિત્રમાં દર્શાવ્યા સિવાયની ઘરમાંની વસ્તુઓનાં નામ લખો :

ચર્ચા કરો :

- રાંધવા માટે ઘરમાં ક્યાં ક્યાં વાસણો વપરાય છે ?
- ઘરના આંગણાની સફાઈ કોણા કરે છે ? તે કચરો ક્યાં નાખે છે ?
- તમારું ગામ/શહેર વધુ ચોખ્યું રાખવા તમે શું કરશો ?



વિચારો અને કહો :

- ધરે એકલા હોથ, તો તમને કેવું લાગે ?

તમે કોણી બાજુમાં રહો છો ? ચાલો, તમારાં પાડોશીનાં નામ લખો :

| તમારાં પિતા અને માતાનાંનામ | જમણી બાજુ રહેતાં પાડોશી | ડાબી બાજુ રહેતાં પાડોશી | સામે રહેતાં પાડોશી | પાછળા રહેતાં પાડોશી |
|----------------------------------|-------------------------------|-------------------------------|--------------------------|---------------------------|
| | | | | |



ચર્ચા :

- તમારા ભિત્રોના પાડોશી કોણા કોણા છે તે જાણો.
- તમારા ગામમાં રહેતાં વિવિધ લોકોની જ્ઞાતિનાં નામ લખો.



લખો :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |



ગામમાં સૌ લોકો હળીમળીને રહેતાં હોય છે. સાથે મળીને તહેવારો, ઉત્સવો અને પ્રસંગો ઊજવતા હોય છે. તે માહિતી જાણીને લાવો.



ચર્ચા :



લખો :

- લોકો સાથે મળીને ઊજવતા હોય તેવા તહેવારો કયા કયા છે ?

- ધરમાં ઊજવાતા તહેવારો કયા કયા છે ?

- ધર કે ચોકને શાશગારવા કઈ કઈ વસ્તુઓ વપરાય છે ?

- તમારા જેવો જ પહેરવેશ કઈ શાંતિના લોકો પહેરે છે ?

- તમારા કરતાં જુદ્ધો પહેરવેશ કઈ શાંતિના લોકો પહેરે છે ?



મારું ...

૨૬



અવલોકન :



લખો :

| | | | | | | | | | |
|--------------|--|--|--|--|--|--|--|--|--|
| પોરાક | | | | | | | | | |
| લોકો | | | | | | | | | |
| જેડૂત | | | | | | | | | |
| વેપારી | | | | | | | | | |
| પશુ- પાદક | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | |
| | | | | | | | | | |



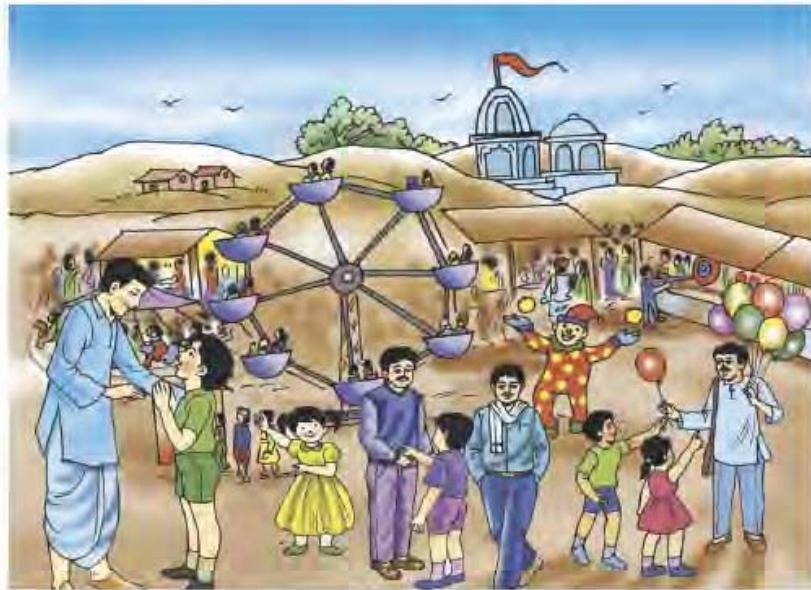
ચર્ચા :

- ગામના લોકોના પહેરવેશ વિશે ચર્ચા કરો.





ગીત :



મેળો

ચાલો જોવા જઈએ મેળો, ચાલો જોવા જઈએ.

મેળામાં મજા કરીશું, ચાલો જોવા જઈએ.

મેળામાં જઈ શું-શું કરશું. (૨)

ચગડોળે બેસીને ફરશું,

હાથી-ઘોડે બેસી રમશું. ચાલો જોવા...

મેળામાં જઈ શું-શું કરશું. (૨)

ઠંડો ઠંડો આઈસક્રીમ ખાઈશું.

ગરમ ગરમ સીગા ખાઈશું, ચાલો જોવા...

મેળામાં જઈ શું-શું કરશું. (૨)

ભાઈલા માટે શું-શું લઈશું ?

ભાઈલા માટે ઘૂઘરો લઈશું.

બહેની માટે શું-શું લઈશું ?

બહેની માટે બંગડી લઈશું, ચાલો જોવા...

આ ગીતને વધુ લાંબું કરી ગાઈ શકાય, જેમકે... મમ્મી માટે, પપ્પા માટે,
દાદા માટે, દાદી માટે... શું-શું લઈશું ? જોડીને ગાઈ શકાય.

૧. તમે મેળામાં ગયા છો ? ક્યાં ?

૨. તમારાં ગ્રામમાં કે આસપાસમાં મેળો ભરાય છે ? ક્યાં ?

૩. એ મેળો ક્યારે ભરાય છે ?

૪. મેળામાં શું-શું હોય છે ?



અવલોકન :

| ધાર્મિક સ્થળો | જોવાલાયક સ્થળો |
|---------------|----------------|
| | |
| | |
| | |
| | |



ચર્ચા :

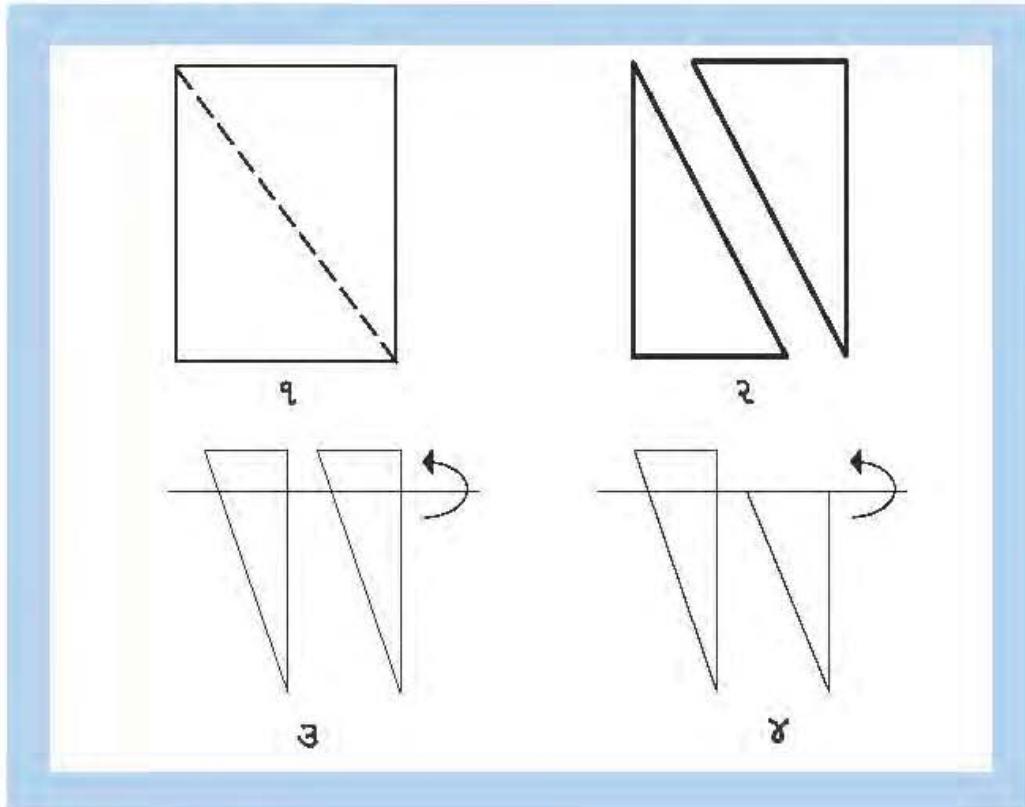
ॐ





પ્રવૃત્તિ :

તોરણ બનાવો.



આટલું જાણો :

- બરફના ચોસલામાંથી બનાવેલા ધરને ઈંગલું કહેવાય છે.
તેમાં ક્યા લોકો રહે છે?
- આપણો સીધી લાંબો ચાલતો તહેવાર કયો છે ?
- ધરેણાં કઈ કઈ ધાતુમાંથી બને છે ?



માટે

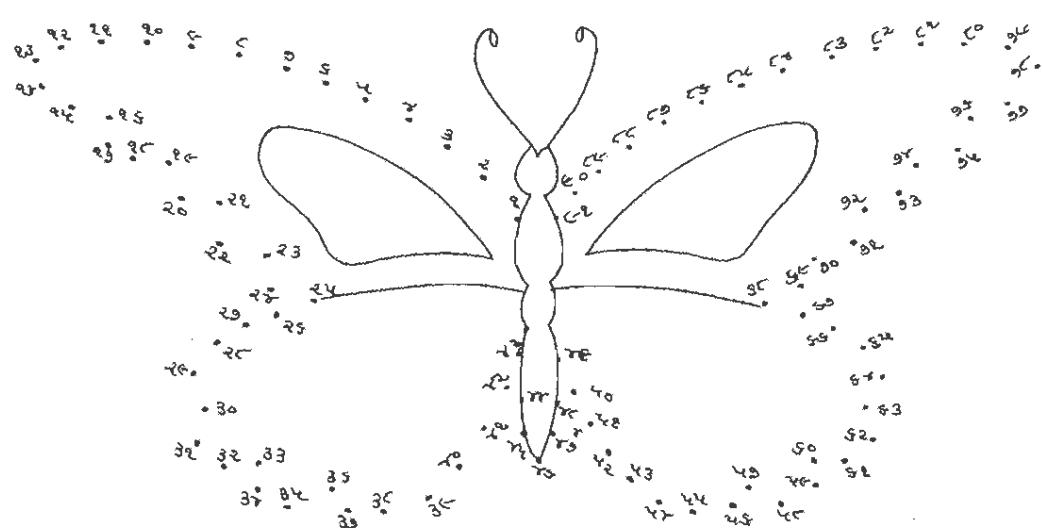
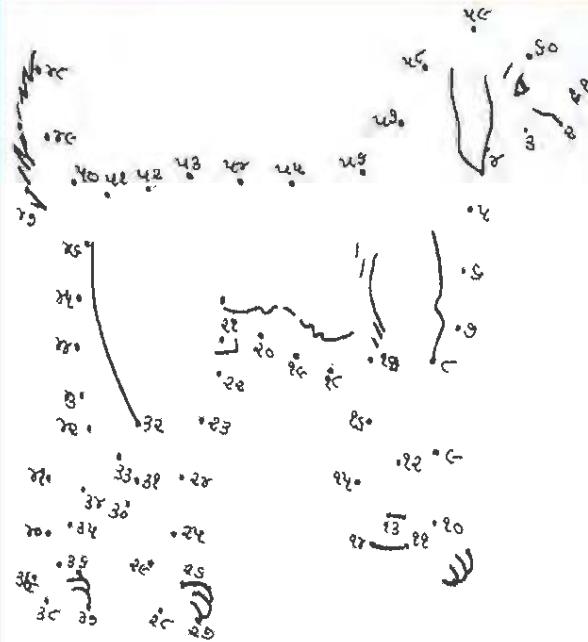
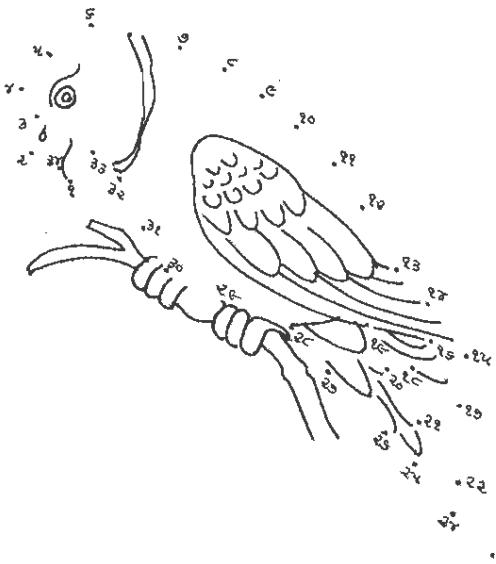
૩૩

૫

આસપાસમાં રહેનારાં



રંગ પૂરો :





વाचन :

વिवेक अने धारा बગीचामां છે. અહીં તે વातो કરે છે.

विवेक : ધारा, જો વરસાદ પછી બગીચો ડેવો ખીલી ગયો છે ?

धारा : હા, ચારેબાજુ વૃક્ષોનાં પાન લીલાંછમ દેખાય છે.

વिवेक : અરે! ધારા, પેલા ઝાડ પર અને આસપાસ કેટલા સણ્ણ છે ?

धારા : અહીં અનેક સણ્ણ વો દેખાય છે. જો આ શું છે ?

વિવેક : હા, એ તો રંગ બદલી શકે છે. એ કાચિંડો છે.

વિવેક : આપણી આસપાસ જોવાં મળતાં પ્રાણીઓની યાદી બનાવીએ.



લખો :

- તમારી આસપાસનાં પશુ, પક્ષી અને જીવજંતુનાં નામ લખો :

| ઉંદર | કુતરો | કાબર | પતંગિયું |
|------|-------|------|----------|
| | | | |
| | | | |
| | | | |
| | | | |







લખો :

• ચાલે :

• ઉડે :

• સરકે :

વિવેક : ધારા, પ્રાણીઓની ખોરાક લેવાની ટેવ પણ અલગ હોય છે ?

ધારા : હા, મને ખબર છે. બગલો ચાંચથી પકડીને ખોરાક લે છે. બકરી મોઢેથી ખોરાક લે છે. બિસકોલી ખોરાક લેવા મોઢું અને તેના આગળના બે પગનો ઉપયોગ કરે છે. ફૂતરૂં પણ એ રીતે જ ખાય છે. સાપ, દેડકો અને ગરોળી ખોરાક ગળીને ખાય છે.



અવલોકન :



લખો :

• ચાંચથી :

• મોઢેથી :



વાચન :

ધારા : વિવેક, આપડી જેમ પણ-પકી પણ તેમનું શરીર સાફ રાખે છે.





લખો :

• ચાંચથી :

• જીબથી :

• પાણીથી :

વિવેક : આજે તો ઘણાં પ્રાણીઓ વિશે માહિતી એકઠી કરી.



અવલોકન :



લખો :



• કાબર કરતાં નાનું કે મોટું ?

• તેનો રંગ કેવો છે ?

• તે શું ખાય છે ?

• કાબર કરતાં નાનું કે મોટું ?

• તેનો રંગ કેવો છે ?

• તે શું ખાય છે ?





- બિલાડી કરતાં નાનું કે મોટું ?
- તેનો રંગ કેવો છે ?
- તે શું ખાય છે ?

- બિલાડી કરતાં નાનું કે મોટું
- તેનો રંગ કેવો છે ?
- તે શું ખાય છે ?



- માખી કરતાં નાનું કે મોટું ?
- તેનો રંગ કેવો છે ?
- તે શું ખાય છે ?

- માખી કરતાં નાનું કે મોટું ?
- તેનો રંગ કેવો છે ?
- તે શું ખાય છે ?





વાંચો અને વિચારો :

- પક્ષી :** કબૂતર, પોપટ, ચકલી, બતક વગેરે ઈંડાં મૂકે છે. તેઓ ઉડી શકે છે.
તેમને આપણે પક્ષી તરીકે ઓળખીએ છીએ.
- પણુ :** ગાય, લેંસ, બકરી, વાંદરો, હરણ વગેરે બચ્ચાંને જન્મ આપે છે.
તેમને આપણે પણુ તરીકે ઓળખીએ છીએ. તેઓ પક્ષીની જેમ
ઉડી શકતાં નથી.
- જીવજંતુ:** કીડી, વંદો, માખી, ભણણર, કરોળિયો વગેરે કદમાં નાનાં હોય છે.
તેમને આપણે જીવજંતુ તરીકે ઓળખીએ છીએ. તેઓ પણ ઈંડાં
મૂકે છે.



અવલોકન :

| પણુ (પ્રાણી) | પક્ષી | જીવજંતુ |
|--------------|-------|---------|
| બકરી | કોખલ | માખી |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |
| | | |





લખો :

ચિત્રોની જોડ બનાવો.



લખો :



વિચારો અને કહો :

| નામ | ઉપયોગ |
|-----|-------------------------|
| બળદ | બેતીકામ માટે ઉપયોગી છે. |
| | |
| | |
| | |
| | |



આસપાસમાં રહેનારાં

૪૧

૬

અંધારું-અજવાળું



વાચન :

મારું નામ ચાર્ભી છે. મારા પિતાજી મીઠાઈ બનાવીને વેચે છે. મારી માતા તેમને મદદ કરે છે. હું સવારે વહેલી જાગું છું. મારો નાનો ભાઈલો સાત વાગે જાગે છે. અમે બધાં ચા-નાસ્તો કરીએ છીએ. પિતાજી દુકાને જાય પછી મારી મમ્મી જમવાનું બનાવે છે. અમે શાળામાં જવા તૈયાર થઈએ છીએ. શાળામાં આખો દિવસ ભણીને સાંજે ધરે આવીએ છીએ. હું અને ભાઈલો નાસ્તો કરીએ છીએ. પિતાજી આવે પછી સૌ સાથે જમીએ છીએ. રાત પડતાં અમે સૂર્ય જઈએ છીએ. રાતે આપા ગામમાં શાંતિ થઈ જાય છે.



વિચારો અને કહો :



લખો :

ચાર્ભી સવારે — વાગે જાગે છે. તેનો એક નાનો ભાઈ છે. બંને સવારે — વાગે જમે છે. શાળામાં — પ્રાર્થના ગવડાવે છે. શાળામાં રમતી વખતે તેનો પડછાયો નાનો હોય છે. ધરે આવતાં તેનો પડછાયો — તરફ પડે છે.





લખો :

ઘોગ્ય જવાબની નીચે કરો.

| | | | | |
|---|------|-------|------|------|
| આર્મિ ધરે ગઈ ત્યારે સૂરજ કઈ તરફ છે ? | ડાબી | જુમણી | આગળ | પાછળ |
| આર્મિ બપોરે રહે છે ત્યારે સૂરજ કઈ તરફ છે ? | ઉપર | નીચે | સામે | પાછળ |



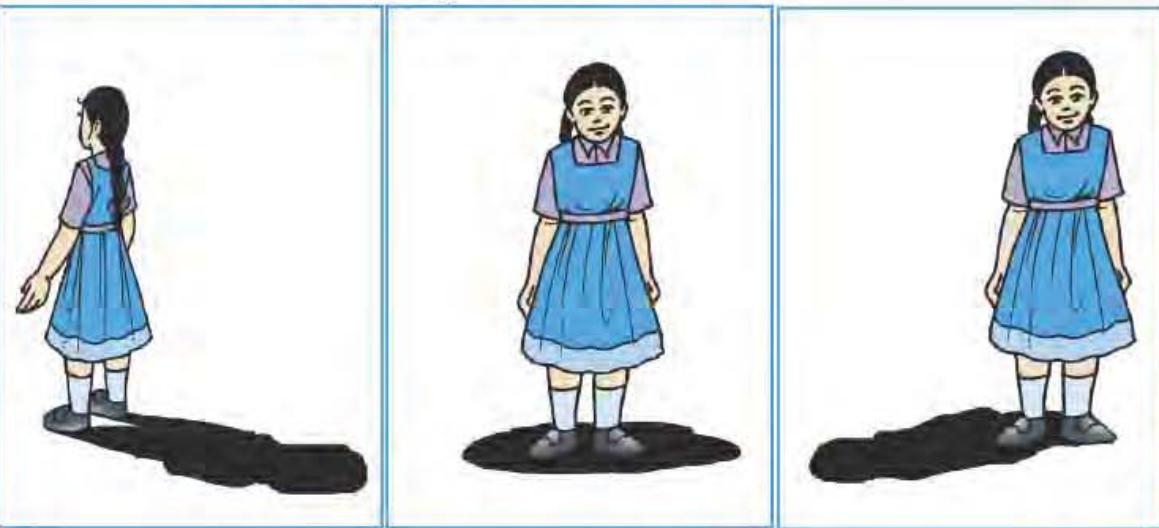
લખો :

મારું નામ _____ છે. હું સવારે _____ વાગે જમું છું. મારી શાળામાં
પ્રાર્થના ગવડાવે છે. હું સવારે શાળામાં જાઉં ત્યારે _____ તરફ
હોય છે. મારી ડાબી તરફ _____ હોય ત્યારે પડછાયો _____ તરફ પડે છે.
મારો પડછાયો ડાબી તરફ હોય ત્યારે _____ તરફ હોય છે.



પ્રવૃત્તિ :

પડછાયો જોઈ સૂરજનું સ્થાન દોરો.





લખો :

તમે શાળામાં આવો ત્યારે સૂરજ તમારી કઈ તરફ હોય છે ?

તમે ઘરે જાઓ ત્યારે સૂરજ તમારી કઈ તરફ હોય છે ?

તમારો ઢૂંકો પડછાયો ક્યારે પડે છે ?

તમારો લાંબો પડછાયો ક્યારે પડે છે ?



અવલોકન :



- લીમડાની નીચે પડછાયો છે.
- ઓરડાની બાજુમાં પડછાયો છે.
- પાણીની ટાંકી પાસે પડછાયો છે.
- આ છાંધકામાં વિદ્યાર્થીઓ બેઠા છે.





રંગ પૂરો :

તમે શાળામાં આવો ત્યારે જે જગ્યાએ તડકો હોય ત્યાં અને છાંયડો હોય ત્યાં
 રંગ પૂરો.

| વરંડાની પાસે | <input type="radio"/> | પાણીની ટંકી પાછળ | <input type="radio"/> | જાડની નીચે | <input type="radio"/> |
|---------------------------------|-----------------------|-------------------------|-----------------------|------------------------------|-----------------------|
| ઓરડાની ડાબી તરફ | <input type="radio"/> | ઓરડાની જમણી તરફ | <input type="radio"/> | પાણીની ટંકી તરફ | <input type="radio"/> |
| જાડની ડાબી તરફ | <input type="radio"/> | પાણીની ટંકીની આગળ | <input type="radio"/> | જાડની જમણી તરફ | <input type="radio"/> |
| ઓરડાની પાછળની તરફ | <input type="radio"/> | ઓરડાની આગળની તરફ | <input type="radio"/> | વરંડાની બહારની તરફ | <input type="radio"/> |
| પ્રાર્થના થાય છે ત્યાં | <input type="radio"/> | ધ્વજદંડની પાસે | <input type="radio"/> | સ્વચ્છતા-સંકુલની જમણી તરફ | <input type="radio"/> |
| સ્વચ્છતા સંકુલની ડાબી તરફ | <input type="radio"/> | સ્વચ્છતા-સંકુલની આગળ | <input type="radio"/> | સ્વચ્છતા- સંકુલની પાછળ | <input type="radio"/> |



ગીત :



નાના-મોટા સૌ દાદા કહેતાં,
શિથાળે મારી રાહ જોતાં,
સૌ ઉનાળે ખૂબ કંટાળે,
મારી ગરમી સૌને દાડે.



ત્રણ અક્ષરનું મારું નામ, સૌને તપાવવાં મારું કામ,
જો તમે સૌ ઓળખી જાઓ, તો ઝટપટ બતાવો મારું નામ.



નાના-મોટા સૌ મામા કહેતાં,
રાત્રે મારી રાહ જોતાં,
કાયમ હું તો સૌને ગમું,
અડ્ધો-આખો જોવા મળું.



નાનું અમથું મારું નામ, ઠંડક આપવી મારું કામ,
જો તમે સૌ ઓળખી જાઓ, તો ઝટપટ બતાવો મારું નામ.



નાના-નાના ટમટમ કરતા,
રાતે અમે કાયમ ભમતા.
ટમ-ટમ, ટમ-ટમ ટમક્યા કરું,
કાયમ માટે ચમક્યા કરું.



બે અક્ષરનું મારું નામ, જબૂકતા રહેવું મારું કામ,
જો તમે સૌ ઓળખી જાઓ, તો ઝટપટ બતાવો મારું નામ.





અવલોકન :



- હું સૂરજ છું.
- હું પ્રકાશ અને ગરમી આપું છું.
- હું પૂર્વ દિશામાંથી આવું ત્યારે સવાર થાય છે.
- હું પાશ્ચિમ દિશામાં સંતાઉ એટલે રાત થાય છે.
- હું હોઉં એટલે સવાર, બપોર કે સાંજ હોય.



- હું ચંદ્ર છું.
- મારી કળા રોજ બદલાય છે.
- એકમથી પૂનમ સુધી મારી કળા વધતી જાય છે.
- મારી કળા વધવી એટલે અજવાળિયું.
- પૂનમ પછીના દિવસો એટલે અંધારિયું.
- પૂનમ પછી મારી કળા ઘટતી જાય છે.

- અમે તારા.
- ટમટમતા તારા.
- વાહ ! તારા એટલે તારા, ટમટમતા તારા.
- ચાંદામાભા હોય કે ન હોય તોપણ અમે હેખાઈએ.
- સૂરજ હોય ત્યારે અમે ન હેખાઈએ.
- સૂરજ પણ એક તારો છે.



અવલોકન :

- ચંદ્રની કળા બાજુના ખાનામાં દોરો.

| ૧. | સોમ | ૬. | મંગળ |
|----|------|-----|-------|
| | / / | | / / |
| ૨. | ગુરુ | ૭. | શુક્ર |
| | / / | | / / |
| ૩. | રવિ | ૮. | સોમ |
| | / / | | / / |
| ૪. | બુધ | ૯. | ગુરુ |
| | / / | | / / |
| ૫. | શનિ | ૧૦. | રવિ |
| | / / | | / / |





વિચારો અને કહો :



એક દિવસ સૂરજદાદા બીમાર થયા. એમને ગરમીથી તાવ આવી ગયો. રાત તો પડી. સૂરજદાદા બીમાર છે. રાતે બધાં બેગાં થયાં. હવે સવારે શું કરીશું? બધાં વિચારમાં પડી ગયાં.

સૂરજદાદા કહે : હું સવારે આવું તો ખરો પણ... પણ... મારી શરત છે.
બધાં કહે : દાદા! શી શરત છે? હવે વિચારો... વિચારો.



લખો :

- સૂરજદાદાએ શી શરત કરી હશે?

- _____
- _____
- _____
- _____



એક દિવસ નાનું બાળક રિસાયું. તેની મા કહે : ચાલ બેટા તને મામા બતાવું. ચાંદામામા. પણ આવું ન થઈ શક્યું. કારણ, ત્યારે અંધારિયું હતું. હવે... આ તો બાળક. બસ, રડતાં-રડતાં મને ચાંદામામા બતાવો. નાનું બાળક રડે તે કોને ગમે! હવે વિચારો.



લખો :

- બાળક રડતું કઈ રીતે બંધ થાય?

- _____
- _____
- _____
- _____



કેટલું શીખ્યા ? - ૨



રંગ પૂરો :

- તમને ગમતું ચિત્ર દોરો :



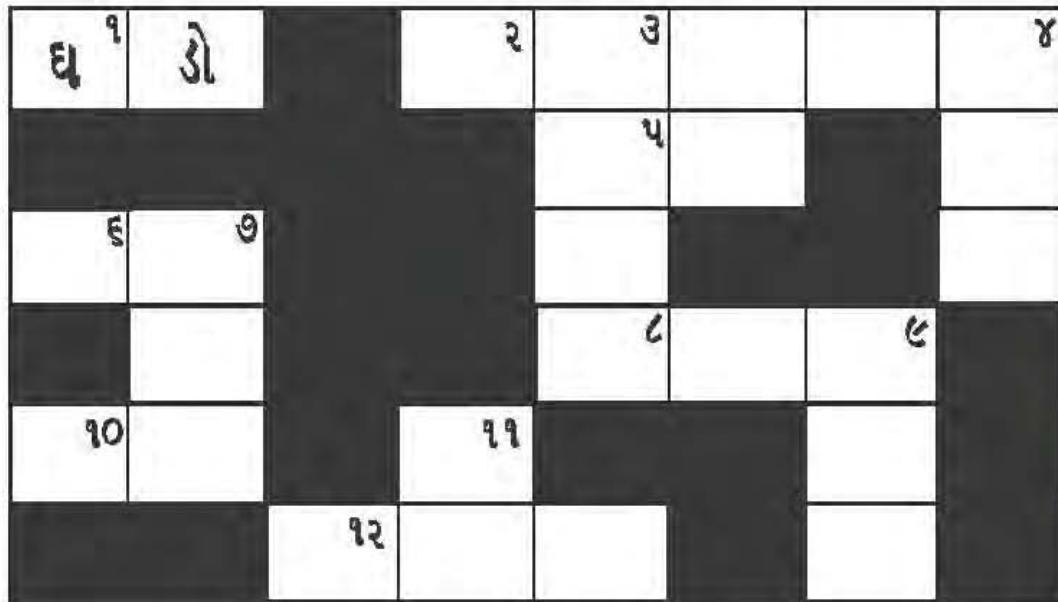
દોરેલા ચિત્રના આધારે પ્રશ્નોના જવાબ આપો :

- ચિત્ર સજીવનું છે કે નિર્જીવનું ?
- તે શામાંથી બને છે ?
- તે ક્યાં જોવા મળે છે ?
- તેનો ઉપયોગ શું છે ?
- તે પર્યાવરણને ફાયદો કરે છે કે નુકસાન ?





વર્ગખંડની રમત :



આડી ચાવી :

૧. પાણી ભરવાનું પાત્ર(૨)
૨. તેનાં પાંદાનું તોરણ બને છે. (૫)
૩. મધ્યપૂડામાંથી મળે છે. (૨)
૪. મીઠાઈ પર બેસે છે. (૨)
૮. કંપાસમાં જોવા મળે છે. (૩)
૧૦. ચડતાં-ઉિતરતાં પર ધક્કામુક્કી ન કરાય. (૨)
૧૨. તેના વડે કાગળ કાપીએ છીએ. (૩)

ઉભી ચાવી :

- (૩) રવિવાર પછી આવતો વાર છે. (૪)
- (૪) જાહેરમાં ખરાબ ન કરાય. (૩)
- (૭) રાત્રે હળવા ખોરાક તરીકે.....જમાય. (૩)
- (૯) તેમાં ચા પીવામાં આવે છે. (૩)
- (૧૧) દિવસ પછી પડે. (૨)





દ્વારાનું :

રજા પડી. મૌનસ મામાના ઘરે ગયો. બસમાંથી ઉત્તરી રિકામાં બેઠો. મામાનું ઘર આવ્યું. મામા ઘરે જ હતા. મામા મોટર-સાઈકલ પર હેલ્પેટ પહેરીને બેઠા. મામા મૌનસ અને હિરલને મોટર-સાઈકલ પર વાડીએ લઈ ગયાં. વાડીમાં મોર અને હરણ હતાં. પતંગિયું અને ખિસકોલી પણ હતાં. ખેતરમાં કપાસ અને બાજરી વાવ્યાં હતાં. અહીં વડ અને ચીકુનાં જાડ પણ હતાં. ખેતરમાં ભગફળી અને કેરી ખાધાં. પછી, મામા સાથે મોટર-સાઈકલ પર બેસી ગામમાં આવ્યાં.

ઘરે આવી હિરલ અને મૌનસ બજારમાં ગયાં. અહીં મીકાઈની દુકાનો હતી. ત્યાં માખીઓ બણબણતી હતી. બીજી દુકાને ગયાં. ત્યાં કાચની બરણીમાં મીકાઈ હતી. અહીંથી મામાએ એક કિલો જલેબી ખરીદી. પાછાં ઘરે આવતાં રાત પડી ગઈ. મામીએ બટાકાનું અને કારેલાનું શાક બનાવ્યું હતું. રાતે શાક, જલેબી, રોટલી અને દૂધ જમીને ઘરના ધાબા પર સૂવા ગયાં. આકશમાં ચંદ્ર અને તારા દેખાતા હતા. અમે બધાં તારા જોતાં જોતાં ઊંઘી ગયાં.

કુકડો બોલ્યો. સવાર પડી. અમે બધાં જાગ્યાં. પંખીઓ કલરવ કરતાં હતાં. મામી સાવરણી વડે સફાઈ કરતાં હતાં. મૌનસ અને મામાએ તેમને મદદ કરી. દાતણ કરીને દૂધ પીધું. મૌનસ અને હિરલ ગામમાં ગયાં. ગામમાં કાચાં અને પાકાં ઘર હતાં. રસ્તાઓ પર કચરાપેટીઓ હતી.

બપોર પછી મૌનસ ઘરે જવા નીકળ્યો. મૌનસને પરત ગામમાં ઘરે પહોંચતાં સાંજ પડી. રાતે જમીને દાદા સાથે વાતો કરતાં કરતાં સૂઈ ગયો.





વार्तामांथी શોधીને લખો:

પશુ :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |

પક્ષી :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |

જવજંતુ :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |

સાફ-સાફાઈના
સાધનો :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |

વાહનો :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |

ખાવા-પીવાની
વस્તુઓ :

| | | |
|--|--|--|
| | | |
| | | |





લખો :

| અવલોકન | શું શીખ્યાં ? |
|---------|-----------------------------|
| પક્ષીઓ | આકાર, રંગ, ખોરાક અન્ય કિયાઓ |
| સજીવ | |
| નિર્જીવ | |
| રહેઠાણ | |
| પોશાક | |
| ખોરાક | |
| પણુ | |
| જીવજંતુ | |



લખો :

- ગામનાં ધાર્મિક સ્થળોનાં નામ લખો :

- લોકો ક્યારે સાથે ભળીને જમે છે ?

